

El Portfolio Europeu de les Llengües electrònic (e-PEL) en format web, un repte profitós

Joan R. Monferrer Daudí - Ana Pitarch Gil - Antonio Álvarez Platero

Universitat Jaume I, Castelló - EOI Castelló

En aquest article mostrem el desenvolupament d'un portfolio electrònic de llengües per a adults en format web, tot seguint les recomanacions sobre el Portfolio Europeu de les Llengües (PEL), especificades d'acord amb el Marc Europeu Comú de Referència (MECR) i publicades pel Consell d'Europa. Després de dos anys d'experimentació del PEL en suport paper, som conscients de les seves limitacions: és difícil de manipular i d'actualitzar, tan sols pot emmagatzemar una quantitat limitada d'informació i, sobretot, per les seves característiques és difícil que l'alumnat el senti com a seu. En l'actualitat existeixen iniciatives de portfolios electrònics, però són dependents dels ordinadors on s'instal·la el software, a més de ser productes tancats que no permeten la personalització, d'acord amb les necessitats canviant tant de les institucions educatives com dels usuaris del portfolio. Simultàniament, en els nostres cursos d'ensenyament a distància de l'Escola Oficial d'Idiomes (EOI) de Castelló hem desenvolupat un Dossier electrònic que ha demostrat tenir molt més èxit. A partir d'aquesta experiència, hem introduït una versió preliminar del nostre PEL electrònic per a l'alumnat de la Universitat Jaume I de Castelló

Introducció

Els portfolios s'usen des de fa molt de temps com una eina molt valuosa per a la reflexió i per a la interacció en l'aprenentatge de llengües. El Consell d'Europa ha impulsat i ha establert oficialment el Portfolio Europeu de les Llengües, basat en les directives del Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües. Per la nostra banda, tenim l'experiència de la posada en pràctica del PEL per a adults en suport paper a l'EOI de Castelló al llarg de dos cursos, en període d'experimentació, i hem trobat molts entrebancs que fan difícil que l'alumnat l'accepti i l'usi. Per tal de superar aquests entrebancs, com a professors associats universitaris i també com a professors titulars d'EOI, estem elaborant l'especificació i estem aplicant un portfolio electrònic de llengües (e-PEL) per a adults en els nivells universitari i no universitari (EOI). El nostre objectiu és fer útil el Portfolio Europeu de les Llengües amb independència de la institució o del moment en què tingui lloc el procés d'aprenentatge.

El Marc Europeu Comú de Referència i el PEL

El Marc Europeu Comú de Referència per a les Llengües (MECR), que ha estat el resultat d'un procés de reflexió que té els orígens l'any 1971, defineix els nivells comuns de competència de les llengües, els quals ajuden a mesurar el progrés de l'alumne en cada etapa de l'aprenentatge formal i al llarg de la seva vida, alhora que proveeix una base comuna per a la descripció dels objectius, els continguts i la

metodologia. El fet d'escampar (spreading) el coneixement i l'ús d'aquesta base comuna serà d'utilitat per aconseguir una major transparència en els cursos, els programes i les certificacions dels diferents nivells per a les llengües modernes. El MECR és un instrument per a la reflexió per a aquelles persones que participen en l'aprenentatge de llengües, com ara professorat, examinadors, aprenents, autors de llibres de text, formadors de professors, dissenyadors de cursos, administracions educatives, etc.

El Portfolio Europeu de las Llengües (PEL) és un documento personal i individual, propietat de l'aprenent, no de les institucions educatives, basat en el MECR i promogut pel Consell d'Europa. Ha estat pensat per a incitar l'autonomia de l'aprenent i «valora tot tipus d'experiències lingüístiques i la competència intercultural de l'aprenent, amb independència que la seva adquisició s'hagi produït dintre o fora del sistema educatiu o d'un aprenentatge formal» (Consell d'Europa, 2004). Aquest PEL, seguint les recomanacions de Little i Perclová (2001) i d'acord amb els principis i les directrius aprovades pel Consell d'Europa, consta de tres parts: el Passaport lingüístic, la Biografia lingüística i el Dossier.

El PEL té una funció informativa: emmagatzemar les competències i les habilitats en llengües de la persona que n'és propietària; el seu propòsit no és certificar o atorgar diplomes, sinó complementar aqueixes certificacions i diplomes amb informació sobre l'experiència i la competència lingüística personals. A més a més, té una funció pedagògica: guiar i donar suport als aprenents en el seu procés d'aprenentatge, així, els ajudarà a desenvolupar les seves capacitats de reflexió i d'autoavaluació, i els habilitarà per a poder agafar la responsabilitat en el seu procés d'aprenentatge i per a estimular la seva autonomia.

EL PEL D'ADULTS

En 2004, l'EOI de Castelló va iniciar l'experimentació en l'àmbit del País Valencià de l'aplicació del PEL d'adults al seu alumnat. Les escoles oficials d'idiomes (EOI) són centres públics d'ensenyament de llengües per a adults. En les quals s'ofereix una formació completa des dels nivells inicials fins als nivells avançats, tant en la modalitat presencial com en la modalitat a distància.

Al llarg del procés d'experimentació del PEL s'ha evidenciat cada cop més que en format paper és, almenys, incòmode de manipular, difícil d'actualitzar i d'unes dimensions realment desmesurades. Ens hem enfrontat al fet, que ja ha estat estudiat per Helen C. Barret en el seu article «White Paper Researching Electronic Portfolio and Learner Engagement» (2005), que ha estat molt difícil fer que els estudiants considerin el seu portfolio com a propi i no com una cosa que ve d'una institució superior, com ara l'EOI o la universitat.

En el nostre programa d'ensenyament a distància, hem desenvolupat un Dossier que es basa en un sistema web anterior de comunicació alumne-tutor, que consistia en un escriptori on podien administrar la seva informació personal, el seu treball personal, els seus exàmens, i comunicar-se amb el seu tutor. El sistema s'organitzava al voltant de tasques per al curs: producció oral (textos, estudis de llengua o de treball oral) i multimèdia (principalment àudio, però també vídeo i

gràfics). El propòsit d'aquestes tasques és fer que l'alumne sigui conscient de les seves carències i dels seus punts forts en els dos vessants de la producció lingüística, escrita i oral. La filosofia és de millora i treballen sobre la base del propi treball anterior, així doncs, vam haver d'emmagatzemar tota la seva producció i fer-la accessible en qualsevol moment. La qual cosa els va proporcionar l'element de reflexió, essencial en el PEL.

L'èxit en l'adopció d'aquest Dossier electrònic com a base pedagògica d'aprenentatge ha comportat un increment tan important en el nombre d'alumnes que segueix aquests cursos que hem hagut d'establir un nombre de places limitades. D'altra banda, també cal destacar un increment de l'alumnat que aprova els cursos.

En 2006 hem estès l'ús d'aquest Dossier electrònic a l'alumnat universitari de la Universitat Jaume I (UJI) de Castelló. Hem afegit una introducció a les altres dues parts del PEL, d'acord amb les directrius del Marc Europeu Comú de Referència: el Passaport lingüístic i la Biografia lingüística.

D'altra banda, hem estudiat dues especificacions de PEL electrònic validades pel Consell d'Europa: l'e-Portfolio EQUALIS d'ALTE i l'e-PEL del projecte europeu d'una acció EU Sòcrates/Minerva. Tots dos canvien el suport paper per l'emmagatzematge de dades digitals en ordinadors personals. Ambdós generen portfolios en format electrònic seguint les directrius del Portfolio Europeu de les Llengües. Són programes que s'han d'instal·lar als ordinadors i que depenen d'aquestes màquines per a emmagatzemar la informació i per a generar els portfolios. Són programes escrits en JAVA™; el d'ALTE ofereix versions per a Microsoft Windows i per a GNU Linux, i el del projecte Minerva, només ofereix una versió per a Microsoft Windows. Si els comparem amb el PEL en suport paper, els PEL electrònics poden ser realment per a tota la vida i acompanyar els aprenents en tot el seu procés d'aprenentatge, ja que no es fan malbé amb el pas del temps o per l'ús.

Una de les característiques del PEL que proposem és que permet la personalització del sistema: per exemple, els formularis que hi conté són fàcils d'actualitzar i de modificar d'acord amb les necessitats futures, tant les personals com les pedagògiques o les administratives. El propietari del portfolio pot també personalitzar els formularis, tant pel que fa al contingut com pel que fa a les dimensions. Com que està basat en web, és més fàcil per al seu propietari produir portfolios de mostra per a diferents ofertes de llocs de treball possibles, institucions educatives, etc. Així, es posa l'èmfasi en el seu caràcter informatiu, especialment visible en la secció del Dossier: les possibilitats informatives del Dossier creixen, ja que l'usuari pot decidir sobre informar de la seva progressió o del seu nivell actual en una o en diverses llengües, i en una o en diverses habilitats, i decidir el ventall temporal que vol mostrar del seu procés d'aprenentatge.

El PEL web també emfatitza la funció pedagògica del Dossier: el fet que permeti l'anàlisi sincrònic i l'anàlisi diacrònic de documents per part de l'alumne o dels tutors anima tot el procés d'avaluació: des de l'autoavaluació a l'avaluació per part del tutor, ja sigui inicial o final, i fins i tot la coavaluació per part dels companys. Alhora, proveeix els fonaments per a la determinació de reptes o objectius futurs d'aprenentatge, tant per a l'alumne com per al professor.

Aquestes són les raons principals que ens motivaren a iniciar l'especificació d'un Dossier electrònic del PEL. Des del punt de vista de l'usuari, aquesta és la part més útil, ja que es tracta d'una recopilació del seu treball, raó per la qual serà més fàcil que consideri el PEL com una cosa pròpia. Pel que fa a la seva funció informativa, els aprenents poden decidir sobre quina visió ofereixen dels portfolios de mostra que generen.

Des del punt de vista de les institucions, el Dossier electrònic del PEL facilita la ubicació dels aprenents, però també ens ofereix una aproximació pedagògica que permet avaluar l'evolució de l'aprenent mentre està en la nostra institució. D'altra banda, la compilació de treballs de l'aprenent (producció oral i escrita) reforça el desenvolupament de les polítiques metodològiques educatives aplicades en aquestes institucions, d'acord amb el Marc Europeu Comú de Referència.

Amb el nostre programa, aspirem a especificar un portfolio electrònic que sigui vàlid per a adults independentment de la institució en què estiguin aprenent les llengües: EOI, universitat o centres d'educació d'adults. D'aquesta manera, hem decidit establir un nucli comú per a totes les modalitats d'ensenyament d'adults, amb alguns mòduls específics que poden ser adaptats per al treball diari depenent del tipus d'aprenents, però el resultat final serà el mateix.

Com que és interessant tenir l'oportunitat d'incloure aquesta iniciativa en els currículums dels cursos, hem considerat els diferents tipus d'ensenyament que s'ofereixen en aquestes institucions, malgrat que, formalment, tan sols difereixen en la forma en què l'alumnat interactua amb els tutors, és a dir, la comunicació alumne-tutor, que pot ser personalitzada pels tutors: poden triar si utilitzen o no el sistema de generació d'informes, i fins a quin punt volen utilitzar-lo. Aquest portfolio és voluntari, però permet tant a l'alumne com al professor fer-ne ús per al desenvolupament del curs.

Així, el Portfolio web és un instrument real d'aprenentatge que permet la interacció alumne-tutor, en què tota la informació es troba en servidors web i no en màquines clients, per la qual cosa són accessibles des de qualsevol aparell amb un navegador web (com pot ser un ordinador personal, un telèfon mòbil o un ordinador portàtil) sense necessitat d'instal·lar cap programa. Un altre avantatge important és que permet als alumnes crear grups amb els quals compartir els seus documents i que aquests siguin accessibles per la web, així com seleccionar quins treballs vol que formen part dels seus diferents portfolios

Especificació del PEL electrònic

El nostre PEL electrònic en format web es basa en el model acreditat núm. 59.2004 del Ministeri d'educació espanyol. Hem mantingut els noms que el Consell d'Europa dona a les diferents parts del PEL: Passaport lingüístic, Biografia lingüística i Dossier. Tot el sistema s'administra via web i hem provist un joc de formularis per a totes les parts. A més de les tres parts principals, hi ha una secció de dades personals on l'alumne pot incloure tota la informació que desitgi.

4.1 El Passaport Lingüístic

Per a aquesta secció, hem adaptat els formularis 1, 2 i 3 del model acreditat núm. 59.2004.

El formulari 1 tracta sobre l'aprenentatge i l'ús de la llengua en un país on no es parla l'esmentada llengua. Registra la informació sobre quina llengua és, el tipus d'experiència (curs en centres de llengües, en centres d'adults o formació en el lloc de treball), si la llengua s'usa per raons professionals, si n'hi ha contacte regular amb altres parlants (amb converses quotidianes a través del telèfon o cara a cara, si hi ha contacte a través del correu, si s'acull un parlant nadiu...), i una descripció d'aquestes activitats. Cada entrada amb la data es guarden en una base de dades per a un ús posterior.

El formulari 2 tracta de l'aprenentatge de la llengua i l'ús en un país on la llengua es parla habitualment. Consisteix a recollir de quina llengua es tracta, el tipus d'experiència (assistència a cursos de llengües: general, intensiu, ús específic), ús de la llengua per a l'estudi o per a cursos de pràctica, ús de la llengua en el treball, una descripció de les activitats amb les dates corresponents.

El formulari 3 tracta de certificacions i de la seva correspondència amb els nivells del Marc Europeu Comú de Referència: usuari bàsic (A1, A2), usuari independent (B1, B2), usuari competent (C1, C2).

4.2 La Biografia Lingüística

Hem adaptat la Biografia lingüística del model núm. 59.2004 del Ministeri d'Educació espanyol: formularis 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 8.5, 8.6, que consisteixen en taules de descriptors per a l'autoavaluació en els sis nivells del Marc: A1, A2, B1, B2, C1, C2. La componen el registre d'habilitats i els objectius presents. Les habilitats són: comprensió lectora i oral, habilitats conversacionals, parla, escriptura, estratègies comunicatives i repertori lingüístic. Tota aquesta informació pot ser extreta per a un procés de reflexió o per a quan es prenguin decisions per a un pla d'aprenentatge en el futur.

4.3 Dossier

Aquesta és la part principal del portfolio electrònic en format web en aquests moments i ha estat la base per a la introducció del Passaport lingüístic i de la Biografia lingüística. Consisteix en l'emmagatzemament de tasques incorporades al servidor: text o multimèdia (àudio, gràfics i vídeo). Té dos usos principals: des del punt de vista de l'aprenent pot ser un dipòsit d'activitats, un sistema d'administració de tasques del curs (enviament de treballs i recepció dels informes que els tutors elaboren sobre ells); des del punt de vista del tutor, és una forma de controlar el progrés dels aprenents i un sistema de gestió d'informes optatiu. Si el sistema s'usa, l'alumne tindrà la possibilitat d'incloure aquests informes del tutor en un portfolio de mostra.

Aquest sistema base es pot adaptar al tipus d'institució educativa (EOI, universitat, centre d'adults, acadèmia) i a l'ús que els tutors en facin, amb les opcions d'usar el sistema complet o sols les parts personalitzades.

Els propietaris del Dossier també tenen la possibilitat de crear portfolios de mostra en què poden seleccionar la informació que vulguin mostrar. Per ara, tan sols és possible generar portfolios basats en web, però aviat oferirem també la possibilitat de generar la informació en altres mitjans: CD/DVD, claus de memòria flash, etc.

Conclusions

Els avantatges del PEL electrònic en format web superen en gran mesura el PEL tradicional i el PEL electrònic per el seu dinamisme i per la seva versatilitat, ja que facilitarà l'aplicació del PEL als seus usuaris al llarg de tota la vida, des de l'inici del seu procés d'aprenentatge fins a la seva maduresa, independentment de la institució, els models d'aprenentatge o els nivells acadèmics. És en el Dossier electrònic on trobem més avantatges en comparació amb el PEL tradicional, ja que té una major capacitat d'emmagatzematge d'informació. Pedagògicament, és molt més fàcil d'integrar en currículums de cursos, per estar conformats pel treball personal dels alumnes, la qual cosa els permet avaluar els seus coneixements i el seu progrés des de moltes perspectives diferents: reflexió sincrònica i diacrònica, llengua, dates, habilitats, nivells, etc.

El PEL en format web naix amb l'objectiu de ser una eina realment útil en el procés d'aprenentatge de llengües, especialment allà on el PEL convencional ha fet fallida: facilitat d'ús, facilitat de manteniment, ser accessible universalment i ser propietat de l'aprenent. Aquest projecte està en el primer any de prova, però el nostre objectiu és completar el sistema, pilotar-lo amb alumnes d'EOI, d'universitat i centres d'adults, i obtenir la validació oficial del Consell d'Europa. També, i pel que fa a la transportabilitat d'aquest portfolio, hem de desenvolupar un sistema d'exportació de la informació seguint les especificacions de l'estàndard per a l'e-Portfolio d'IMS, i que així sigui possible que el propietari del portfolio pugui portar-lo a una altra institució o, fins i tot, poder incorporar-lo a qualsevol dels portfolios electrònics existents.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ALTE – Association of Language Testers in Europe, 2006. The EAQUALS-ALTE Electronic Portfolio. Accessible via web en <http://www.alte.org/projects/eelp.cfm>

Barret, H., 2005. White Paper: Researching Electronic Portfolios and Learner Engagement. Accessible per a descàrrega en <http://electronicportfolios.org/reflect/whitepaper.pdf>

Council of Europe, 2004. The European Language Portfolio (ELP). Principles and Guidelines. Council of Europe. Strasbourg: Available for download i at <http://culture2.coe.int/portfolio>

IMS Global Learning Consortium, 2005. IMS ePortfolio Specification. Accessible via web en <http://www.imsglobal.org/ep/index.html>

Little, D. and R. Perclová , 2001. The European Language Portfolio: a Guide for Teachers and Teacher Trainers. Council of Europe. Strasbourg: Available for download at <http://culture2.coe.int/portfolio>

**[El Portfolio Europeu de les Llengües electrònic (e-PEL) en format web,
un repte profitós]**

Joan R. Monferrer Daudí - Ana Pitarch Gil - Antonio Álvarez Platero
Universitat Jaume I, Castelló - EOI Castelló

Project of study of the electronic European Language Portfolio, 2006. e-ELP.
Accessible via web en <http://eelp.gap.it/>